

'GEK MET DIEREN'

De effectiviteit van huisdieren in de zorg

Dr. M.J. Enders-Slegers
Departement Klinische Psychologie en
Gezondheidspsychologie, Universiteit Utrecht

Amsterdam, 12 juni 2007

Wat betekenen (huis)dieren voor mensen in de (GG) zorg?

- Geschiedenis (huis)dieren en zorg
- Onderzoek en theorie-vorming
- Nederlandse studies in de zorg
- Conclusies, discussie en aanbevelingen

Mens-(huis)dierinteracties van vroeger tot nu

- Al duizenden jaren spelen (huis) dieren rollen in het leven van mensen
- Nu: in meer dan 50% Nederlandse gezinnen huisdier: o.a. 1,76 miljoen honden, 3,3 miljoen katten
- Nederland 2006: IN DE ZORG PARTICIPEREN OP KLEINE SCHAAL honden, katten, konijnen, cavia's, vogels, konijnen, boerderijdieren (paarden, koeien, varkens, kippen, geiten, schapen) in AAA en AAT
in (kinder)ziekenhuizen, (psychogeriatrische) verpleeginstellingen, (kinder)psychiatrische instellingen, (verstandelijk) gehandicaptenzorg, in zorgboerderijen, maar ook bij managementtrainingen, particuliere praktijken enz.

Theoretisch kader

Sociale steun theorie: sociale steun vergroot welbevinden en beschermt tegen negatieve gevolgen stress / het (huis)dier als deel van sociaal steunsysteem

Context georiënteerde theorie:
veranderingen in omgeving dagen uit tot gedragsveranderingen/ het (huis)dier als (nieuw) deel van de leefomgeving

Resultaat onderzoek Enders-Slegers (2000):
dieren vervullen vooral de basisbehoeften
emotionele nabijheid en de behoefte voor
anderen te zorgen

Zorgen voor, verantwoordelijk
zijn voor: vergroot de
zelfwaardering.....

Indirecte effecten

bevestigd worden in een relatie waarin vaardigheden en competenties uitgedaagd worden

sociale inbedding: het horen bij een groep mensen met dezelfde interesse / hobby

dagstructuur, lichaamsbeweging

MAAR VOORAL:
BESCHERMING TEGEN
EENZAAMHEID EN DEPRESSIEVE GEVOELENS

Gek met dieren: katten op een zorgafdeling ?

Huisdieren in de context van de zorg:

Betekenen:

Sociaal smeermiddel (contact maken)

Zintuigelijke stimulatie (belevingsgericht)

Stressreductie (afleiding/ontspanning/plezier)

Reminiscentie bron (herinneringen)

Stimuleren lichamelijke activiteiten

Emotionele nabijheid / vervullen zorgbehoefte

En ook lastenverzwaring zorggeevenden?

Onderzoek naar dieren in de zorg

Onderzoek naar huisdieren in de psychogeriatric
(Enders-Slegers, 1997, 2000)

Onderzoek naar de effecten van bezoeken met een
zorgdierteam op het welbevinden van verstandelijk
gehandicapte ouderen (Enders-Slegers, Linden v.d,
Geerdink, 2004)

Onderzoek naar de effecten van bezoeken van een
zorgdierteam op de (dag)bewoners van een zorgcentrum,
(Enders-Slegers, Sturop, Thomas, 2005)

vervolg

- Onderzoek naar effecten bezoek zorgdieren op het welbevinden kinderen met psychiatrische problemen (2006, Enders-Slegers, v.d.Heuvel, Well)

Onderzoek naar effecten bezoek zorgdieren op het welbevinden van kinderen met meervoudige beperkingen (2006, Enders-Slegers, Bartels)

Onderzoek naar de effecten van residentiele en bezoekdieren op welbevinden bewoners psychiatrisch verpleeghuis (2006/2007/2008 Enders-Slegers, de Hond, v.Sint Fiet, v.Dijk, Sintnicolaas)

Residentiele katten in een psychogeriatrisch verpleeghuis

- Quasi-experimenteel design met pre- en posttest en herhaalde metingen, N = 55 experimentele + controle afdeling (gematcht)

Observatie Schaal interacties verpleging-patienten
GIP (Gedragsobservatieschaal voor de Intramurale Psychogeriatric)
Sociale Gedragingen Lijst, (Kongable)
Observaties mens-dier interacties

Resultaten

Experimentele afdeling bleef alert en opgewekt (zelfde niveau) terwijl controle afdeling hierop achteruit ging en afhankelijkheid van controle groep toenam!!

Toename sociale interacties bewoners, verplegend personeel en bezoekers in de experimentele groep

Verbetering van de leefomgeving: huiselijker, meer plezier, ontspanning, afleiding, stimulatie en gespreksstof

Zorgdieren op bezoek in psychogeriatrische dagopvangcentra (N = 31)

Voormeting, zes herhaalde metingen en nameting gematchte groepen: 1 met zorgdier & vrijwilliger, 1 alleen vrijwilliger

Instrumenten:

Depressie Lijst (Diesfeldt, 2004) (voornameting)

Amsterdam Dementie Screening Lijst -3, Lindeboom, 1988 (voormeting)

Observatie Lijst (uitgebreid door Enders et al.), Kongable, 1990 (voor- en nameting en experimentele metingen)

Resultaten positief:

Experimentele groep significante toename van motorische activiteiten, positieve emoties, verbale interacties, initiatieven tot acties tijdens bezoeken en significant meer dan bij controle groep
alertheid: geen verschillen tussen of binnen de groepen

Gemiddelde Depressiescores: voor- en nameting beide groepen gelijk gebleven

Studie: zorgdierbezoeken aan verstandelijk beperkte ouderen (N = 26)

Bezoeken mét bezoekhonden leveren significant méér positieve effecten op dan bezoeken van alleen vrijwilliger (en vrijwilliger méér effect dan geen bezoek)

Concreet:

Meer motorische activiteiten

Meer motivatie voor bezoeken

Meer positieve emoties, 'warmte', ontspanning

Meer leereffecten (namen, nieuwe woorden, commando's), nieuwe gedragingen (borstelen, ballen gooien, riem vasthouden, spelen enz.)

Resultaten studie zorgdier bezoeken kinderen met psychiatrische problematiek (13 x N = 1 studie)

Observaties tijdens de zorgdiersessies:

Gedrag: veel interactie met hond (59%)
verbaal: 37% van de tijd. Géén agressie
wel nieuw gedrag, met name het je kunnen inleven!
Emoties: geen angst (2%), geen boosheid
of depressie
Bewustzijn: 64% van de tijd aandacht voor hond!

Verschillen tussen voor en nameting:

- Op sub schalen CBCL, Conners, SRZ: bij sommige kinderen verbeteringen
- Interviews met persoonlijke begeleiders na afloop: er werd veel plezier ervaren door kinderen, maar studie (en sessies) waarschijnlijk veel te kort om langer durende effecten te kunnen meten

Resultaten studie kinderen meervoudige beperkingen

5 x N = 1 studie voormeting, herhaalde metingen en nameting

Resultaten:

Toename tekenen van blijdschap
(geldt voor alle kinderen)

Toename vaardigheden en gedrag
(geldt voor 4 kinderen)

Animal buddy project psychiatrie (N = 60)

Residentiele dieren: katten, vissen,
vogels, hamsters, kippen, konijnen

Bezoekdieren: honden en katten

Draaiboek opstarten project

Resultaten pilot

Conclusie en discussie:

- Bij alle onderzochte groepen positieve effecten door (huis)dieren: toename kwaliteit van leven

De effecten, hoe klein dan ook, betekenen een wereld van verschil voor patiënten

Er blijft: scepisis staf en directies, angst voor zorgverzwaring

En: hoe blijft zorg voor de dieren gewaarborgd?

‘Gek met dieren’

- Hartelijk dank aan :
- Organisatie congres
- Stichting Zorgdier
- Alle respondenten die aan mijn onderzoeken hebben deelgenomen
- Al mijn studenten

- Dank voor uw aandacht

Marie-Jose Enders-Slegers